

5583

తెలుగు విద్యార్థుల
 గ్రంథాలయం
 కమెడు నెం. కె. 1302
 తేది 3-7-91

నీ చి

::

సంపుట ౧

పాదం

::

ఏడాది చంపా రెండు మానా-యలు

నీది కార్యాలయము,
 తేలగోలు, కృష్ణా జిల్లా

వీణ-

తెలుగు మాస పత్రిక

*

* *

సంపాదక సంఘము

శ్రీరంగం శ్రీనివాసరావు
ఇంద్రకం హనుమచ్ఛాస్త్రి
మద్దాలి సూర్యప్రకాశరావు
సోమంచి యశ్వంతీశాస్త్రి

సంపాదక సంఘము

మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి
బెలవాడ గోపాలరెడ్డి
కె.వి. పుష్పయ్య
క్రీ.వి.వి. గోపాలరావు

* *

*

వ్యవస్థాపకులు

పాటిబింటి నూర్జవత్తె
గుడిపాడు రామగోపాల

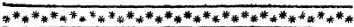
చంద్రావతారము

అగ్రీ

సరావస్థ/ కర్ణకుహర జ్వరతాప మారా
జాగ్రేయ నిశ్చల సుధారస పూరిత
“హి” చకాస్తు నితిరా మనోదయస్తీ
వాగ్విశ్వా కిరణనోరుహ లాలితేష!

ఃవకంకల శాస్త్రీ

విణ సారస్వతి సాంఘిక రా
 జకు అర్పితాది సమస్త విషయాలనూ
 ప్రస్తావిస్తుందని లోగడ నెల్లడి చేళాము
 శాని అన్ని విషయాలనూ సముచితరీతిని
 స్పృశించడం అసంభవంగా తోచి వీణ
 కొన్ని విషయాలకే చేప్పుతోంది ఇక
 మీద మీ కవిత, కవితావిమర్శ, చిత్ర
 కళ, చిత్రకళావిమర్శ - వీ! నే అవలం
 బించి ప్రసరింతుంది కథా, నాటికా
 రూపాల్లో సాంఘికావిషయాలన్నీ పరా
 మ్యోగం చేశానని ఎవరూ తోచుకొన వేరొక
 రుకు ప్రారంభిస్తున్నాము

ఇప్పటి నూ సంపాదక సలహాసం
 మూల సభ్యులు కథలు ప్రకటింపబడు
 ను స్వస్థం వారికనోకం సాకర్వం విచా
 రించే సమయం ఇప్పుడే చిత్తుడల
 చినామని శాంతి ప్రకటించి సాధ్య
 మయ్యింది ఇప్పుడే వెలువడుతుంది

— వ్యవసాయకులు

భూమి

శా. శి. ౧౮౫౮
భారత, క్రైస్తవము

• •

సంపుటము ౧
సంచిక ౧

శ్రు తు లు

నీరొక్క కలితాత్మత్ర ప్రశ్నకాచి కావ్యాలు ప్రకటిస్తున్నాము ఎంతో
సాహిత్యమును ఈ కార్యానికి కాలమహిమ! నేను సంఘము చే
స్వీకరించిన వచ్చితి కవులు గీతాలు వ్రాస్తున్నాను కాని ఎందుకు
వ్రాస్తున్నారో చెప్పలేకుండా ఉన్నారు సూపాదకులు వాని ప్రక
టిస్తున్నాను కాని ఎందుకు ప్రకటిస్తున్నారో చెప్పలేకుండా ఉన్నారు
పాఠకులు పాఠం వాని చదువుతున్నాను కాని ఎందుకు చదువుతు
న్నారో చెప్పలేకుండా ఉన్నారు యోగుల ప్రార్థనలు వాని దే
కవుల రసా నీవిషణ్ణం.

నువ్వొకరు విస్తున్నారా? అన్ని ప్రశ్నలకు దే నువ్వొకరు పద్యా
లు వ్రాస్తున్నారా? అన్నిటి దీనికి వ్యర్థమే దిగో ఒకాబూనకాదా
అన్ని Generalisations జీవితంలో ఎల్లెచో 'మిస్టేజింగు Mislead
చేస్తాయి అంశపల్లనే Objective Criticism లో నాకు స్పష్టం
లేదు.

అయితే కావ్యరచనలకు తూచి చెప్పడానికి ప్రామాణ్యత లేకుండా
ఏది లేదు ఉన్న వన్నవి ఉన్నవను కోవడం. Plus కీ Minus కీ భేదం
ఉన్నది + Infinity కీ — Infinity కీ భేదంలేదు విచక్షిణులు కొం
దెవరకు పారి పూరించుతారు అభిరుచిని పోసి నిశితము కాదు

కొంత దూరం పోయాక కళ్ళవళ్ళంతో మాయమైపోతాయి ఎక్కడో చెప్పలేము కాని తప్పకుండా మాయమై తీరుతాయి. అప్పుడు వ్యక్తి దే రాజ్యం అంతలోకంలోనే అతడు జీవించాలి తనమీదే తన కా ధారగా చర్చల కిక్కడ స్థానం లేదు. రసానందం నీడలో గాలిమేడ

అందుకే చర్చలంటే నాకు పరిమళం గెలవడం ఓడిపోవడం రెండు మాటలు కాని ఒక్కటే అర్థం వచ్చింది వాదం నిలబెట్టుకున్నానునీ జయించి ధ్వజం స్థాపించామని అయితే వాళ్ళందరినీ నేను చాలా అనుమానంతో చూస్తాను. వాళ్ళయూనియన్లు కేవలం fashions నేటి fashions కేవలంకి నిన్నటివై పోతాయి. సాంస్కృతిక గుణాలు ఘోషం అని ఎవ్వరూ చెప్పలేదు సర్వజన రుజువుల మునుపటికీ నువ్వు చెప్పింది నాకు నచ్చదు నేను చెప్పినది నీకునచ్చదు మనశ్శాస్త్రంలో ఎవరికి కార్య గడుసుతనం హెచ్చో వాడు గెలుస్తాడు ఇలాగే పార్టీలు, ఇలాగే సమాఖ్యలు, ఇలాగే దేశాలు రిసల్యూషన్లు ఇలాగే మతాల్లోనూ ఇంతే జీవితంలోనూ ఇంతే

వాటిని నాకు ప్రత్యేకస్వర్గుల పట్లనే గౌరవం ఉన్నది నాహృదయం నిష్కల్మషంగా ఉంచుకోవాలని యత్నిస్తాను ఆ వ్యాధయంబూడ నాటి గీతాన్ని చెప్పుకుని చూస్తాను. ఏమాత్రం స్పందనం తోచినా ప్రకటిస్తారు ఇతికంటే మరో ప్రామాణ్యం నేనంగీకరించడం నన్ను నేను మోసగించుకోవడం

స్వగతులతో నాటు పదతికూడా కావాలి కాని పదతివల్ల నైతు వ్యక్తిత్వమే దోష్టతకం కావాలి అందువల్ల రచయిత మనం ఏదయినా నాకు ఉంది లేదు చెప్పిపిళ్ళి వెంకటేశాస్త్రి గారి కవిత్వం నా కిష్టం I hate his imitators దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి గారి కవిత్వం నాకిష్టం I scorn his followers ఒకప్పుడు కృష్ణశాస్త్రి తనం అనుకరించి నానా శత్రువులు నావి ఇప్పుడు నాకసహ్యం కలిగిస్తున్నాయి. కాని ౧౯౬౬లో కిల్లంలో స్థానం లేకపోలేదు మరొక కవిని తురిమి

తూ ఉన్నంతమాత్రంచేత ఒక పద్యం మంచిది కాకపోవక్కరలేదు. కాని స్వత్యవ్యక్తతమైన ప్రత్యేకత వాఙ్మయంలో అన్నిటికన్న మిన్నగా ఉపాదేయమనీ అందువల్లనే కవికి ఉన్నతశిఖరాల మీద స్థానం దొరుకుతుందనీ విస్మరించకూడదు.

మన పూర్వకపులలో తక్కువరికం వాళ్లంతా అనుకర్తలే ఇప్పటివాళ్లలో కూడా అనుకర్తలందరూ తక్కువ రకం వాళ్లే అని తెలుసుకోవడం మంచిది కవిత్వం ఒక సృష్టి అనుకోని స్థలాలనుండి అనుకోని విధాల ఇది సాక్షాత్కరిస్తుంది. జాగ్రత్త! ఇవాళ నువ్వు ఎవరూకావు లేవు మహాకవి!

కవిత్యానికి మనవాళ్లు కొన్ని చట్టాలు ఏర్పరిచారు. కొన్ని చట్టాలు కూడా. వీటి సహాయవల్ల 'కవిశాసనావచ్ఛరెడి' అన్నారు ఇవి ఎలాగు ఏర్పడ్డాయో ఇవి ఎందుకు పనికిరావో చెప్పనా?

ఉత్కృష్టమైన కళాకార్యాలు అన్నింటికీ ఒక Symmetry ఉంటుంది. Symmetry ఉన్నవన్నీ ఉత్కృష్టరచనలు కావు. ఈ స్వల్పవిషయమే అనేక వ్యాకరణాలకూ, అనేక ఛందశ్శర్పలకూ, (ఇంకా Abstract గా పోతే) అనేకరసవివాదాలకూ కారణం. కుశాగ్రబుద్ధులైన విమర్శకులు మహాకావ్యాలను శ్రద్ధతో అధ్యయనించి సూత్రాలను, చట్టాలను ఏర్పరిచారు. ఈ పనిలో ఒక సుఖం ఉందనికూడా మనం అంగీకరించాలి. కాని ఈ సూత్రాలు అశాంత శిల్పిని బంధించలేవు ఇవి ఒక కాలాని కొక కాలానికి మోడుపోతాయి. అప్పుడు శిల్పి వీటినిన్నంటినీ నాశనం చేస్తాడు వాటి శిథిలాలనుండి ఉత్కృష్టరచన - ఇదివరకు లోకం కనివిని ఎరుగనిది - సుభూతమవుతుంది * అందువల్లనే A work of Art can never be repeated మరో తాజమహల్

* Arthur Rimband ఉద్దేశంలో Only those could qualify as true Poets, who could find a new world and a new language.

కట్టడంకాని, మళ్ళీ శాకుంతలం వ్రాయడంకాని అసంభవం.†

Art for art's sake, Art for life's sake, చివరికి Art for my sake
ఇది చూసి లోకం ఏమనుకుంటుంది? ఈ Art Johnnies శిల్పం, రసం
అనందం అని పెద్దకబుర్లు చెప్పి సంఘంమీద parasitic జీవనం గడు
పుతున్నారని, వీళ్ళు పడే సుఖానికి మనమెందుకు డబ్బిచ్చుకోవాలి
అని. కష్టార్జితమైన డబ్బు కదా మరి?—

కాని నిజమయిన శిల్పి అనిర్వాచ్యమున్నూ, అనుభవైకవేద్యమున్నూ
అయిన అనందాన్ని పొందుతున్నాడు. మన Babbitts కూడా
ఒక్కొక్కప్పుడు పంచిపెట్టగలుగుతున్నాడు. ఎంత మర్యాదస్థులైనా
సంఘం అంగీకరించిన పెద్ద కళాకారుల దగ్గరమూత్రం ఒదిగి ఉండి
మిగిలిన శిల్పాన్ని పైకికాకపోతే మనస్సులోనైనా తిట్టకుంటూ ఉం
టారు. విశ్వనాథ చాలామంది దొంగతనంగా పది Johnny Walker
సీసాలకు డబ్బు జల్లుతారు గాని ఒక సాహిత్య పత్రికకు చందా
యివ్వడం వ్యర్థకృత్యమని భావిస్తారు.

స్థూలదృష్టిని చూస్తే ఇది కవిత్వానికి కాలంకాదు శాబ్దాలుననిపించు
తున్నది. లోకాన్నే ఒక నిష్పృహ నిస్త్రాణా అవరించాయి. కవులు
వడగొట్టుకొని పోతున్న ఈ కాలంలో కవిత్వం గాలిలోనే హరించుకు
పోతున్నది. పరిస్థితుల ప్రాతికూల్యం- ఇది పరిమూళభేదంతో ఎప్పుడూ
ఉంటున్నదే!- ఈ స్థితికి కారణభూతం అంటారు నిజమేమో! ఏం రోజు
లివి? ఎంగిలూకు పత్రికలూ, ఏనాంపెర్లలూ, కుక్కగొడుగు పార్టీలూ,
దాలిగుంట బ్రతుకులూ, ఎటు చూసినా లక్ష్మీదేవత మనుష్యులూ

† Change of medium వల్ల కొన్నింటిని re-create చెయ్యవచ్చును.
Mid-summer Night's Dream నాటకాన్ని film చేసి Max Rein-
hardt ఇది సాధించాడు. రెండో రకపు నవల Dr Jekyll and Mr
Hyde ను Rouben Mamoulien అమృతమైన టాకీ చేశాడు.

కర్రపెండలం మున్నులూ' పత్రికలన్నీ నీరసం. మరుశ్శులందరూ గుల్లసరుకు అంతగా దగా ఎవరిదీ రాజ్యం? కల్లెచీ! — Cannon ది! — Poison Gas ది! — కచ్చ మూసుకుంటే నేయ్యి రుచిచక్రాలు పోతాయి మనమీదనుండి

ఈ అల్లకల్లోలంలో కవి! ఎవరు ఏంటారు నీ పద్యాలు? 1914 జ్ఞాపకమున్నదీ? దేశదేశాలనుండి నువ్వు కలం వదలి కవనం ధరించి బయలుదేరావు War to end War అనే కేసు నిజమే అరుదున్నావు లోకానికి శాంతి నిచ్చే రోజులు, ధర్మం స్థాపించే రోజులు, లోకానికి స్వర్ణయుగం సంపాదించడానికి కదలి పోయావు. యువకవి! ఇప్పుడు నువ్వెక్కడ? నీ భూతం మచ్చుల్ని శెపించుతున్నది మేము మన పాప కటికివచ్చాం. భయంకర కాలమేఘాల చీకటి నేడు యువకవి! ఎక్కడ నువ్వు? నీ అగత్యం ఎచ్చింది మాకు. నువ్వే దిగులుపడితే వెడకదీస్తే మాకు దా చేమిటి?

నిజంగా ప్రపంచానికి కవిత్వమే కావలిస్తే ఇంతకుంటే అరుదులేదు. సాహసీ! సింహదేశం కోసం పశ్చిమ తన చారిత్రవందనం తేలుచుకున్నది నీ గానానికి మా వీణాల్పత్రుల శ్రుతి సవరిస్తున్నాము తలుపులన్నీ వివృతం చేసి ఉంచాము. నువ్వు రావాలి. రావాలి ఆరోహణావరోహణాలతో మంద్రం నుండి తారం దాకా ఉద్దేశకర్షుర్యం, ఉత్సాహ శంప ఉలుకెత్తించి ఉద్రూతలూగించి భవితాన్ని నక్షత్రగోళాలరాగ మాలా — ఆలాపనలతో పకోరెత్తించుతావో, విశ్వకావ్యంలో ప్రేగిపోతున్న కోటికోటిమూపుల ఘోషుఘోషుమని కొట్టుకునే వివర్ణతత్వం, బాధలూ, విభ్రమత్వం, వ్యాధులూ, సకలవికలమనోఽవస్థలనూ sublimate చేసి స్పటికరణ చేస్తావో, నువ్వు ఎక్కువ వస్తావో, ఎలాగు వస్తావో! నువ్వు Cyclone లాగో, Sulphuric acid లాగో గంధసంధురంధాగో గంధభేరుడంధాలాగో రావోయ్! రావోయ్! యువకవి! నవకవి!!

“ పరఘాతపరీక్షా యజ్ఞతే సజ్జనానామ్ ”

ఉదారబుద్ధితో ఒకరి రచనావిశేషములను చర్చించి గుణదోష విచారణ చెయ్యడానికి ప్రతి సమృద్ధునకూ హక్కు ఉంది.

బహుముఖాల విస్తరిత సాహిత్య ప్రవాహములకు ఆకట్టలు కట్టి భావకహృదయ తేజ్రములను రసస్థావితములు చేసే మహత్కార్యం విమర్శ

దివ్యజేషుని ‘ కాళిదాస - భవభూతులు ’ టాగోరు ‘ మేఘసందేశ విమర్శ ’ అరవిందాని ‘ వాల్మీకి - కాళిదాస విమర్శ ’ చదివినాస్తే కవి దివ్యదృష్టిసరిహద్దుల ముట్టి విమర్శకుని ఇంద్రజాలిపింఛక కవి కావ్యమునుండి ఎన్నియొన్ని సౌందర్యగోకములను భావరత్నములను పుట్టించి సమృద్ధియై సుభ్రహ్మాశ్చర్యముల మూచివేస్తుందో తెలుసుకోవచ్చు.

కవిత్వము రత్నమైతే విమర్శ శాస్త్రం. కవిత్వాన్ని కన్యక లంటే విమర్శ ఆమె అవయవములమీద మెదిలే లాహర్యం.

ఇది పరమార్థము ఈ దృష్టితో విమర్శ చేసేవారుగాని, విమర్శ చూసేవారుగాని తెలుగునాట చాలా అరుదుగా ఉన్నారు.

ఇంచుమించు తెలుగువారి పరిభాషలో విమర్శ అంటే దెబ్బకొట్టడం కి నెయ్యడిమున్నా.

అసలు ఈమాట సంస్కృతంలో ‘ వి ’ పూర్వక ‘ మృశ ’ ధాతువు నుండి పుట్టి కాగుగా స్పృశించడం, బాగుగా ఆలోచించడం అనే అర్థంతో వ్యవహరించి వచ్చింది.

సంస్కృత విమర్శలు శాస్త్రచర్చలయందూ సాహిత్య మిమాంసల యందూ ఎంతోఉత్తములై మనకు ఎన్నోరీతుల దారిచూపినవి— కాని

వ్యక్తిగతరాగద్వేషాలతో తమ విమర్శనాప్రతిభను దుర్వ్యయంచేసిన

‘మనోరమాశుచమర్దన’ కారాచాలు, ‘రసగంగాధర’ కారాచాలు విమర్శలో మనసు ఎన్నో విధాల తప్పు దారులకు స్వేచ్ఛలు వేరుకు వారు కొందరు ఈర్ష్యాసూయలకు పాలై, పరభావితమైపోయి యిటు పుల్లడచమునకు పాల్పడ్డారు.

ప్రస్తుతస్థితి ననుసరించి అంధ్రవిమర్శ మూడు విధాలు

౧ దోపైకదృక్పథంతో పరరచనలకు దూషించడం, ర. ధ్రాన్వేషణం ఉదా వేదంవారి కొన్ని శారదాకాండీకులు, బ్రహ్మ య్యశాస్త్రులుగారి రచనలు కొన్ని.

౨ మొహమాటాలు చెడకుండా అన్ని గ్రంథాలూ శాగున్నవని ‘వ్రతానాముత్తమం వ్రతం’ పాలించడం, రచయితకు అయ్యు రారోగ్యము ఇవ్వమని భగవంతుడికి సిఫారసు చెయ్యడం ఉదా భారతి, గృహలక్ష్మి నిఘంటు.

౩ న్యాయ్యదృష్టితో రచయితయొక్కయు, రచయొక్కయు, ఎవరాడిని గమనించి గుణదోషప్రబల్యము ననుసరించి అందలి అంత్విశేషములచూ, అందచందములచూ వినిగొనడం

మన వాఙ్మయం ఉన్నదికి రావాలంటే, సమ్పాదయితేవ్వం కావాలంటే, పై మూడవతెగ విమర్శ మనకు కావాలి — కావాలి

సామూహ్యమైన విమర్శ అనే మాటకు విడిచి సర్విమర్శ ‘సమీక్ష’ అనే కొత్తమాట మేము వాడుతున్నాము

సారస్వతపరిమునకు ఎగురుగా నిలువబడి కేలసాహిత్యమునకు ఈ సరికి శ్రేయస్సుకు వ్యక్తిగతరాగద్వేషాల విడచి సమీక్ష చేయవలచుచున్నాము.

మా అదర్శమందు ప్రమాత్రం పరమార్థం ఉన్నా, సహృదయ సుహృదాలు హృదయ పూర్వకసహకారం చూపుతారని విశ్వసనీయము.

మా వీణలో కథామృతిని ప్రత్యేకంగా పలికిస్తున్నాము. కాబట్టి దానిని గురించి యేదో మూడుముక్కలు చెప్పవలచుచున్నాను.

కథ అంటేనే చెప్పడం అయినప్పటికీ యీ అర్థం యీ రోజులలో పూర్తిగా మరిపోయి వ్రాయడం అనే అర్థంలోకి వచ్చింది. ఎవ్వరైనా నానరే “నీవు కథలు వ్రాయగలవా?” అని అడుగుతున్నారాగాని చెప్పగలవా? అని అడగడంలేదు ఈ యుగంలో వచ్చిన మార్పులలో యిది వకటి.

కథలు చెప్పడంగాని వ్రాయడంగాని యెరుగటా? వీటివల్ల మనం పొందే ప్రయోజనం యేమిటి? అని మనకు సహజంగా ప్రశ్నలు స్ఫురిస్తాయి. కథలు విడిచివేస్తే మనస్సు ఒక విధమందున ఆనందం పొందుతుంది కాబట్టి కథలకు ఇంత ప్రచారం కలిగింది. కనక మనం వ్రాసే-చదివే కథలలో ఆనందము కలిగించే గుణము అవశ్యం చూడాలి. మనం యేదయినా వక కథను చదివినప్పుడు మన మనస్సుకు ఆనందం కలగడానికీ బహుముఖముగా పుట్టించినట్లయితే అది కేవలము వ్రాసినది కాదని చెప్పవచ్చును.

కథలనుంచి మనం పొందే ప్రయోజనము మనోరంజనమేనా? ఇంకా యేమియునా ఉంటుందా? అని ప్రశ్నించవచ్చును. మారపుడి మేధాశక్తి వికసించనంతవరకు ఆతడు కథలలో వుండే మనోరంజకత్వము తోనే సంతృప్తి చెందేవాడు. అటుపటివానికి పేర్రాని పెద్దమ్మ కథలు అంటే చాలా యిష్టము అంతుకుంటుంది వారు కథలలో విశేషవిషయములను కోరుతూ కాని మారపుడి మనస్సు వికసించినకొలది శిక్షవలన అనుభవమువలన జ్ఞానము అభివృద్ధి యయినకొలది ఆతడు కథలలో నుంచి కేవలము మనోరంజనమే కాకుండా ఇంకా ఇతర ప్రయోజనములను అన్వేషించుతాడు. కథ అంతా విని యీ విధంగా కథ చెప్పడానికి కారణమేమిటని ప్రశ్నించుకుంటాడు. అందులో నీతి, ధర్మము

పుంట చాలాబాగుండేదని సలహా యిస్తాడు.

కథకుడు సరియైన నేర్పు గలవాడయితే తనకథవల్ల అజ్ఞానిని విజ్ఞానిని గూడా సమంగానే రంజింప చేయవచ్చును. సాధారణప్రజ్ఞావంతుడు కథావస్తువును అందలి చమత్కారమును చూసి సంతోషపడతాడు. విశేషజ్ఞుడు కథయందు యిమిడియున్న నిగూఢతత్వాన్ని అన్వేషించి సఫలీకృత మనోరథుడౌతాడు. అవిధంగా అందరిని సంతోషపెట్టలేని కథపుంటే అందులో యేదో లోపమున్నదని నిస్సంశయంగా చెప్ప వచ్చును.

స్త్రీపురుషుల తౌల్యమును గురించి వ్రాయువప్పుడు కేవలము వ్యభిచార వర్ణనమే శరమార్థంగా పెట్టుకోరాదు. అది అధమజాతి కథ కులకని. కథకుడు ప్రతిభికలవాడయితే తనకథలోని పాత్రల స్వభావాన్నీ మానసిక ఆందోళనాన్నీ చిత్రిస్తూ జీవితపరిణామాన్నీ సకమంగా నిరూపించాలి. అప్పుడే అటువంటి కథలు పఠితలమనస్సును ఆలోచించేటట్లు చేస్తాయి.

సారాంశమిది. కథలను వ్రాయువప్పుడు యేదోవక ప్రయోజనాన్ని ఉద్దేశించి వ్రాయాలిగాని ఉబుసుసోకకు వ్రాయరాదు ప్రపంచ రంగంలో జరిగే ఘటనలను కథలలోనికి ఎక్కించేటప్పుడు న్యూస్ రిపోర్టర్ వలె ఘటనమాత్రమే వర్ణించకుండా మనస్తత్వశాస్త్రజ్ఞుని వలె పాత్రలమనస్సును పఠితలకు ప్రదర్శించాలి. కథయొక్క మొట్టమొదటి ప్రయోజనం పఠితలమనస్సు రంజింపచెయ్యడమే రెండవది జీవితంలోనిలోపాల్ని యెత్తిచూపించి వాటిని సంస్కరించుటకు అనువయన మార్గాన్ని సూచించడం. ఈరెండువిషయాల్నూ కథలయందు వున్నప్పుడే కథలకు మౌలికత్వమమరి నూతనత్వం సిద్ధిస్తుంది.

రాజగోపాల్

* * * *

ప్రకృతి యీనాడు మానవుడిలో ఒక అస్పృశ క్రింది జాగృతంచేసింది. ప్రపంచనాగరికతా నిర్మాణానికై ఈశక్తి తహతహలాడి పోతోంది. భౌతికములైన దేశకాలసంకేతాలను చూపుమాచే పరోక్షశక్తులనేకం ప్రవర్తిస్తున్నవి. విరుద్ధభావాల తుణకత్వం వీటి అంతస్తత్వం. భిన్నభిన్న విజ్ఞానాలు తత్వతః సమాపాలే అనే సత్యం స్పష్టంగా ప్రత్యక్షమవుతోంది.

ప్రపంచనాగరికత ప్రపంచకళాస్వరూపాన్ని స్ఫురింపజేస్తుంది. కళ నాగరికతయొక్క ప్రధానాంశ గనుక. చిత్రకళ కూడా ఈప్రపంచపరిణామాన్ని అనుసరిస్తూనే వున్నది.

మధ్యయుగాల చిత్రకళకు స్థానికత ఒక చిత్రమైన ప్రధాన లక్షణం. ఆ కళయొక్క ఉత్తమలక్షణాలెలా వున్నా, కాలానుసృతిని అది ఉత్కృష్టకళాస్పృష్టికి నిరోధకమైన ఒక సంకుచితత్వాన్ని, ఉదాసీనతకు ప్రదర్శించింది. దీనికితోడు విజాతీయ కళానాస్రదనానికి, విశాలశాస్త్రీయదృష్టికి ప్రతిబంధకమైన ఒక వైజ్ఞానికదుర్భిమానం కూడా ఆ కాలంలో ప్రబలి వుండేది.

కాని ఈనాడు భౌతికమైన స్థలభేదం నశించడంతో టోకియో, పెకింగు, లండన్, వెటికన్, లానె, మున్నగు భిన్నప్రాంతముల కళలన్నీ మనకు సన్నిహితాలైనవి భూగర్భశాస్త్రాభివృద్ధివల్ల ప్రాచీనుల కళావిలసనాలన్నీ మనకు ప్రత్యక్షమవుతున్నవి. విమర్శలో చారిత్రకదృష్టి హెచ్చడంవల్ల మన కళాజడత్వం వదిలి నానాజాతుల కళాస్వరూపం మనకు అనుభవానికివస్తోంది.

విజ్ఞాననిధియగు నేటి కళారాధకుడు, జపాన్, చైనా, ఇండియా మున్నగు దేశముల చిత్రకళ అనాగరికము శోభారహితము కాదని గుర్తించాడు. గ్రీసు, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండు దేశముల చిత్రకళ కేవలము విహికము, వైషయికముమాత్రమే కాదని అతడు ఎరుగ్గును. అతనిదృష్టిలో ఇదిప్రాచ్య

ము ఇది పాశ్చాత్యము అను భేదము నశించినది. మానవజాతిని ఉద్ధరించి ఉజ్వలము చేయగల మహాశక్తిని రెండిటి యందును అతడు కనిపెట్టినాడు. ఆరెండు తరగతుల కళయొక్కయు సౌందర్యమును ఆర్ద్రాదృష్టితో పరిశీలించి అనుభవించుట అతనికి అగత్యమైనది.

నేటి లలితకళాపదర్శనములు సర్వప్రపంచమునకు సంబంధించినవి. వందజాతుల కళాస్వరూపమునుండి నేటి కళోపాసిత తన కనురూపము అభిమతము అయిన చిత్రమును పరించవలసివచ్చుచి.

తన ప్రతిభపై వాని ప్రభావము సోకినప్పుడు అతడు విభ్రాంతుడు కాకతప్పదు

దీని కంటటికి ఫలిత మేమంటే దేశము, కాలము, జాతి, ఆచారము, కులము, వర్ణము నిమిత్తం లేని ఒక అపరూపకళాస్వరూపము క్రమక్రమంగా వ్యక్తం కాబోతోంది.

మ. సూ. క్ర.

* * * *

అనేకకారణాలవల్ల ఒక జాతి చైతన్యం తాత్కాలికంగా నిద్రాణము కావచ్చు. కాని యుగయుగాల నిద్రాణమైన ఈ చైతన్యాన్ని పునఃప్రబోధితం చెయ్యడానికి విప్లవాలు సంభవిస్తున్నవి. వీటివలన జాతియొక్క సహజమయిన ధర్మ నిశితమై శక్తిమంతమవుతోంది.

బహుముఖమైన జాతి జీవితంలో ధర్మగ్నాని కలిగి-ప్పుడు ధర్మసంస్థాపనార్థం ఒక మహాపురుషుడు, లేక కొందరు మహాపురుషులు ఉద్భవించి భ్రంశోన్ముఖమయిన జాతి ధర్మాన్ని పునరుద్ధరిస్తూ వుంటారు. ఈ యిరవయ్యో శతాబ్దిలో ముఖ్యంగా ఐరోపామహాసంగ్రామానంతరం సర్వప్రపంచముయొక్క దృక్పథంలోనూ చిత్రమైన పరిణామం జరిగింది. మానవజీవితం ప్రతీ శాఖలోనూ అనివార్యాలయిన విప్లవములు కలిగినవి. వ్యక్తిస్వతంత్ర్యవాదమూ, ప్రజాశరిపాలనాభావా

లూ, ప్రపంచమంతటా అల్లుకుపోయినవి. పూర్వయుగాల్లో ఎన్నడు
నూ లేని అనేక క్లిష్టమమస్యలూ, పరిస్థితులూ, అధునికుల్ని ఎదు
ర్కొంటున్నవి. తరతరాలుగా వస్తున్న ఆచారసాధాలు కూలిపోతూ
వున్నవి. వాటి స్థానాన నూతనసాధారణతలు జరుగుతున్నవి.
భవిష్యత్తులూ పుండో నిశ్చయంలేక. పరిస్థితులు మారుతున్నానీ మారి
పోతున్నవి. ఆ పరిస్థితుల మయిన ప్రపంచము అనంతవిశ్వముగా
మారడంతో భారతీయవిజ్ఞానం ప్రపంచవిజ్ఞాన మయిపోయింది. ఖం
డాంతరాలకూ మతాంతరాలకూ సంఘర్షణ సంభవించింది. మహాస
ముద్రాలనూ మహాపర్వతాలనూదాటి భారతీయనాగరకత ఖండాం
తరనాగరకతలతో కరస్పర్శ గాచిస్తోంది. ప్రత్యేకవిజ్ఞానాలూ, నాగర
కతలూ నశిస్తున్నవి. కాని యింకా ప్రపంచానికి ఏకైకమగు నాగర
కత దూపుకట్టలేదు.

జీవితాకాశాన్ని చీల్చుకవచ్చే మెరుపు కవిత్వం. దీనిలో తత్కాలజీవి
తం ఎలా వుంటే అలా ప్రతిఫలిస్తుంది. సంక్షుభితమూ, అవ్యవస్థమూ
అయిన నేటి జీవితమే నేటి కవిత్వంలో ప్రతిఫలిస్తోంది.

హిమాలయములు
గుహాముఖముల
తెలియని యెడ
ప్రళయరావములు భస్మించి
దద్దటిలైదు!
భగీరథార్తజ
సభంగతచువై
ఎడో తన తడి—
ఇగురబెట్టు నెండ కొట్టి
అవటిలైదు!

ధర్మత్రియంతయు
నెడో కలతవడి
తన మనస్సు త్రోవలు—
రహదార్లు లేక
గుడుసు వడియెడు!
ఏది చూచినా
తుపానులో
విరిగి పోవుచున్న —
తెరటముపై ఓడవలె
అటో ఇటో అన్నట్లున్నది!

చిరంతనమయిన హిమాలయం దద్దటిలిపోతోంది, అనంతజలమయి
చిన భగీరథార్తజ అవటిలిపోతోంది, ధర్మత్రి అంతా తన నడవడిలో

రహదార్లులేక గుడుసువడిపోతోంది. అధునకప్రపంచవిప్లవానికి చిరం తనమైన ప్రకృతి అంతా తల్లడిల్లిపోతోంది. భవిష్యత్తు ...?—

ఈ సంతోషం, అశాంతి, విప్లవం, తహతహ నవీనుల కళాస్వరూపాలలో ప్రత్యక్షమవుతున్నవి. కవులు ఇంతవరకు సాధించిన మహారథము ఏమీ లేకపోయినా పూర్వమెన్నడూ ఈ జాతి యెరుగని ఒక చైతన్యము, ఉత్సాహము, ఉద్రేకము కవులను ఆవేశించింది. ఈ మహాశక్తులు వృధా పోవు.

నవయుగప్రళయం ఒక నూతన ప్రపంచ సృష్టికి దారి చూపుతున్నది. ఉష్ణరక్తం పొంగే యువకవు లీయంతాన్ని గుర్తించారు.

యముని మహిమపు లోహఘంటలు
మబ్బుచాటున
ఖశేల్ మన్నాయి'

... ...

పుడమితల్లికి పురిటి నొప్పులు
క్రొత్త సృష్టిని
తెలియ జేశాయి.

ఈ నాటి సంతోషం మానవజాతికి సరిక్రొత్త. కొన్ని కల్యాణాలుగా ఈ జాతీయం చైతన్యం తరలిపోయింది. నేటికి తిరిగి ఉజ్జీవితమైన ఆ చైతన్యప్రభ నూతనదేహాన్ని కోరుకోంది. ఇరవయ్యైదు ఏళ్ళక్రితమే మంచి గతమున కొంచెమేనోయి'

అని మహాశక్తి కంఠం పూరించారు. దాంతో కవులు పురోగమనము సాగించారు. భూతభవిష్యాల ప్రసక్తి లేదు

నడచుచూడును ముందునకు నే
నడచుచూడు నిరంతరంబును
ముందువెన్నలగూర్చి చింతన
డండమున లేదు.

వెనక చూస్తే శూన్యం, ముందు చూస్తే నిరాశ భవిష్యత్తు కథిముఖులై కవులు వర్తమానాన్నే ఆరాధించారు.

ఇంతలో పరిస్థితులు మారినవి. కొంచెం కలతదేరినా ప్రపంచం వైవిధ్యాన్నే ఆక్రమించింది భవిష్యత్తునుగూర్చి ఏవో అస్పష్టమైన అశలు బయలుదేరాయి.

యుద్ధసంరంభములో ఖోళలో కలిగిపోయిన జనానికి శాంతిస్వప్నాలు వచ్చాయి. "స్వందనాసీనయగు దేవి శాంతి శాంతి" అంటూ కవుల కలలలోకి వచ్చింది. ఇదంతా మిథ్య, ఛాయ!—

అంతటి మహాస్రగ్ధామయూ జనానికి క్రొత్తప్రపంచాన్ని సృష్టించలేక పోయింది. తత్కాలాని కనుగూగా ప్రపంచమంతా భిన్నభిన్న దీతుల సర్దుకుంది. కాని ఆ స్థితి ఎంతో కాలం ఉండ నోచుకోలేదు. ప్రపంచమంతా ఏకముఖం ఐతేరాలి! మళ్ళీ ఒక సుఖోభం అవసరం. ఈ సారి ప్రపంచం పడుగూ చేకూ కదలబారి పోవాలి. తిరిగి నేల గట్టిబడేసరికి క్రొత్తస్వప్ని విస్తరిల్లివుండాలి. ఆ సూతన ప్రపంచాన్ని నవకవులలో యువకవులు పసికడుకూనే వున్నారు. సన్నిహిత భవిష్యత్తులో లోకానికి సుఖోభాన్నే యువకవి విధిస్తున్నాడు. తథాస్తు! ఆ సుఖోభానంతరమే రామరెడ్డిగారు కలగన్న శాంతిదేవత మంజులగానం చేస్తుంది, బక్కనేల బంగడుబంట పడుతుంది, నవ్యనక్షత్ర నీలాస్పనాల్లో శాంతిగానం వివవస్తుంది.

ఆంధ్రదేశంలో నేమి రిసికు లారాధించవద్ద కళాస్వరూపం లేనేలేదని దబ్బరలాడే మిథ్యావాదుల మాటలు లెక్కచెయ్యక సహృదయులు దివోపాసతో ఆర్ధ్రబుద్ధితో నవీనుల కళాస్పృహని తిలకించాలి.

కళావాదనానికి సానుభూతి ప్రధానసాధనం. ఇతరుల ప్రేమ, విషాదం అనందం, ఉద్వేగం, మొదలయిన భావాలతో తాదాత్మ్యం పొందగల సాత్విక - ఆర్ధ్రహృదయు లేనిదే కళ అనుభవానికిరాదు. సాను

భూతి ఎప్పుడూ సాత్త్వికం. లయాత్మకమయిన కర్బరచలలో లోకుల సుఖదుఃఖాల్ని అనుభవించడమే కవిత్యం. అనంత విశ్వాన్ని మానవ హృదయంలో డీపింపజేసే కళాసౌందర్యానికి పతిలో సుకుమారమైన అంతఃకరణ పుండాలి.

అంతర్వాహినియైన సరస్వతీమహానది పన్నెండు సంవత్సరాల కొక్క సారి మహాపుష్కర సమయంలో పూర్వశీలురైన భక్తులకు గంగాయ మునాసంగమస్థలంలో పీఠవర్ణంతో సాక్షాత్కీస్తుందిట! ఆ పవిత్రము చూర్తాన ఆమె జలంలో స్నానం చేసినవారు తరిస్తారట! కవిత్యము గూడా ఈ సరస్వతీనది వంటిదే కవిత్యాని కూడా చర్వకాలాలు ఉంటువి. క్షీణయుగంలో అంతర్వాహిని విహరించు ఆంధ్ర కవితా సరస్వతి ఈనాడు తిరిగి ప్రత్యక్షమూర్తి అయింది. ఈ ఛర్వకాలంలో నిర్మలాంతఃకరణంతో దీనిలో వోలలాడగల భావుకులు సమకాల ప్రపంచానికి ప్రాణసూత్రమైన ఈ మహా చైతన్యాన్ని అనుభవించి ఆనందమూర్తులై తోస్తారు!

ప్రకృతి కళను అనుకరిస్తుందని ఒకమహాశయము అన్నాడు. సర్వాంగ సుందరమైన ప్రకంచం కళలో ముందు పుట్టాలి. భూతకాలాన్ని చూసి ఆవేశంపొంది భవిష్యత్తులో ఆశలుకట్టకుంటూ వర్తమానాన్ని మధురం, సర్వసుందరం, ఆనందమయంగా చేసుకోగల జాతి మనకు కావాలి. విశ్వప్రపంచాన్ని, విశ్వజీవితాన్ని, విశ్వవిజ్ఞానాన్ని ఏక ముఖంగా, ఏకరూపంగా, ఏకదృష్టితో ఛరమాత్మ చిద్వికారంగా దర్శించి ఆరాధించగల యువకులు కావాలి.

వీణారత్నాలను సవరిస్తూ, స్వరపరిణామాల్ని నిరూపించడానికి ఆంధ్రయువకులకుండి మెరికలపటి పండితులు వీణకు సుపాదకవర్గంగా ఏర్పడ్డారు ఈ యువకులు వీణగానంలో విశ్వహృదయస్పందనాన్ని వినిపిస్తారని నమ్మిక. వీణ ఆంధ్రులను తనించగలదు.

పా. మా. శ.

To A. C. S.

విషం గ్రాశ్చ భజంగాలో,
కదం త్రాశ్చ తురంగాలో,
మదం పట్టిన మాతంగాలో
కవి! నీ పాటలో.

వలయచిచలద్విహంగాలో,
విలయసాగరతరంగాలో,
యుద్ధగుంజస్పృహంగాలో
కవి! నీ పాటలో.

షెల్లీ కవనపు హల్లీసకమూ,
ఫ్రెంచి గీతుల మంచి రీతులు,
మోహినీగంధర్వగానం
కవి! నీ పాటలో.

ఎర్ర కాంతుల ఇహోదయమూ,
రెక్క విప్పిన రివల్యూషన్,
కడలి వలపూ, వలపు కడలి
కవి! నీ పాటలో.

కవి! నీ గళగళస్పృంగళ
కళాకావళహళాహళిలో
కలసిపోతిని, కరగిపోతిని,
కానరాకే కడలిపోతిని!

శ్రీ రంగం శ్రీనివాసరావు

గీతిక

నదినిండ నీరున్నదీ - నావపై పిల్లున్నదీ,
పిల్లకు వొట్లన్నదీ - వొట్లెల వయసున్నదీ,
వొట్టి మేలెక్కడా? - గోట్టి దాటున చాలో

చిన్నాది పూదేనరా - కవటాకులో ఈనరా
పున్నామి నెలబరణిరా - మొమ్మొదట నా రాణిరా
నీతోటి ఏమన్నదీ? - నాతోటి రమ్మన్నదీ:

మాటంట బోబోనిదీ - అకుంట గోటోనిదీ
గొంతుకలో పాటున్నదీ - అంతాట ప్రజ్ఞన్నదీ
ఎంతకూ సిగ్గుంటునే - వింతకూ మొగుతుంటదీ.

చీకట్లో కేశకథదీ - కేశమతు కిందకథదీ
ఏకాడ తడుముచురా? - ఆకన్న అతిలేతరా
పీకాను కాలేతునో? - పయ్యంట చెయ్యింతునో?

ప్రేమాడి ప్రాణముగా - మానామె డానాడిగా
ఊపిరి ముందాడెరా - అపైచి రూపాడెరా
ఓపాటి స్త్రీగానరా - నాకట్ల అరిసాధురా

కళ్ళల్లో ముద్దెట్టుచూ - తెల్లూ నీనంటదీ
తెల్లూటి పోతూంట తా - నెల్లూ గొంతుపోతదీ
ఒక్కళ్ల మెయ్యున్నచూ - చక్కితో నలుసొరవే

ఊదేస్తే గాలాతదీ - వోదిస్తే నభమాతదీ
దరిచిస్తే నీరాతదీ - బంగీస్తే ధరణాతదీ
పొగకట్ట కన్నతదీ - ఇగనాకు దాదేదిరా?

మానిద్దటి మధ్యచూ - బాలార్కు ఉదయించుటా?
బాలార్కు ఉదయించి తా - మార్తాంకుడై మండుటా?
ఏనాటి వెలుగోపలేం - అపక్క నీడోపలేం

పులితోకనలె వియత్తలవనిం దోచె మ
 నోళ్ళకు యింద్రధనుస్సు ముక్క-
 పుడమిపడంతి కావ్యులకుం దాంబూలమ్ము
 కొఱకు గాదుగ వచ్చె గుక్కగొడుగు
 మొ స పదిరిగుంజ మొదటఁ బట్టినది చి
 క్కగఁ గన్నె లెదఁ బొంగఁ గాకిబొడ్డు
 పొన్న చిక్కుకు బీర మొక్కలాపచినళ్ళ
 బారాడ నింద్రగోప వజంబు
 గంతంతకుం జేరికి నంకునట్లు
 బావిలో నీరు బిల్లున బైకి వచ్చె
 నీ నవాంభోద ఋతువు మరేమొ బాల
 వ్యానియములకు నాంధ్ర మందిచ్చునట్లు

పసపు కుంకుమల శోభ వెలార్చె గ్రాంబూలఁ
 బ్రాతపూవుల గంగరావిచ్చెట్లు
 తగఁ బూలు విరిచిన తోగరువీర కసంకు
 నుంఠోలె బూదిన నువ్వుచేకు
 లేబసవాకు లాలీఘవాడుకలింకు
 లిలకు బచ్చని బలాకలుగఁ దోచె
 పాలుపెక్కు వరి కాజపువ్వులోఁ గిలకిల
 నోలు పాదామరివోలె నప్పె
 గొలు రాని గోగ్రాబోసు కొడుపులంకు
 క్రొత్త తింగడు మొక్కల కోట కట్టు
 కొన్న నల్గొకములఁ ద్రాచుకొదమ లొదిగె
 ఈ నవాంభోదమాలావిజృంభణమున.

సేవడం బనుచింగనేరక యొడ్డి
 గిలఁ బడఁ జిన్ని కాగితపుఁ బడవ
 తాళ్ళతోపులఁ జూలుతేర్పు కడుపుడిప్పు
 తెరచి పిల్లలనునుతింపబడియె

వ ర్ష ధృ వు

శ్వస్థగాలములకు వానవల్లపులో
 నెండవానలఁ బొడ్డి యేగుపడియె
 చూడిగ్ దెకుఁ బెచ్చుదూడయే పుట్టునో
 దున్నపిల్లయొ చెప్పి దుంగకాడ
 నావికులు, ప్రకృత్యర్థనిర్ణా యకులు, సు
 కేళినిధులు, జోస్యులు, తెలుబాలకులు ప్ర
 కాశమందిరి వానలోకాలనుండి
 వచ్చి నడయాచుచున్న దేవతలనోబె

ప్రొయినిప్పునెగ తడిపొడిగ నాలిర చాలి
 చాలని యంగవత్త్రాబు కట్టి
 తడియారమిని నల్లవడిఁగ్గికుండ వి
 భూతిక మై మొగమ్ముగ ధరించి
 వాన యెద్దశిఁ బ్రత్యుచాయభీతి సమగ్ర
 చేతఃపదముగ రక్షించుకొనియు
 లికుగుర విస్ఫులింగాకృతి నున్న మూ
 డ క్కులఁ జేయి యడ్డమిడి యూరి
 బావుల సేయుతరికిఁ జచ్చిచేయంగల
 విన్నపంబులయ్యు విహితకర్మ
 సాక్షువోవనీడు సోమాపృథ్విక్షీ
 ఋతువసంగ నికషదృషదమఘ్ను

వెన్నఁ గొట్టినవారి వెన తాలఁ గొట్టును
 న్నట్లు మేఘును హేళి కడ్డవిన్నె
 మున్నవచ్చు చెవులకన్నఁ గొమ్ములు వాడి
 యన వరికిని గలుపధికమయ్యె
 మొటిగిన కుక్క- తొఁ గరినదన్ను గ
 రించిన మొగిలు వర్షించకుండె
 దినము ముంచిదటంచు వనలే దొంగిలిఁగ్గు
 కాలిబాటలఁ గూడ గడ్డి మొలచె

తడిసి మరికాని గుడిసె కట్టమను త్రాగి
గాని మొగడన్నట్లు ముకా కాత పుట్టి
నింటి తబ యెలయును లాగి యిప్పుడినుడు
ముగుడ తమ్మి కన్నపటకే మొగమువాచె.

మొగలు వైఖరి శిల్పపుంబొమ్మల లైగ
దుచ్చకొన్నవి తాటితోపు తలలు
ముగ్గులు పెత్తె పారుదల నీటికిని గో
ల్లలచన్న చిఱుపోటు తరగలగమి
మోరలు పంది చిమ్ముడఁ దోక లెగనెత్తి
యూడనిబాడ లేదూడ కడుపు
మహిషదిక్రనూ మర్దనప్రస్థాన
కురిత దుర్గయునా మొగుల్ చెలంగె
బొటఁ జరు పాంథుడును ద్రోవువడియుఁ దూలె
నల్పజంతువుల్ భయపడి యరచి పరచె
ఒక్క యడఁ బోసికొను వానదిక్కునుండి
కదలి పాతాళవాయు వొక్కండు వచ్చి.

కోపచండము కొరడా పెట్టి మొగమున
కడ్డమ్ముగా వ్రేసికట్లు మెఱసె
మాధుర్య దేవత మరణవేదన మూల్గు
గతి నేది బావురు కప్పలరచె
అంభోదభారాసహనములై మిన్నులు
నురుములు పిడుగులై యుర్విగూలె
ప్రళయప్రళమ పరివర్తనమ్మన ధాత్రి
వారివత్సంక విపాక మేచె
ఉదయమున సూర్యబింబము నొరపు బరులు
తా వెలలెఁ బండిముగ్గిన తాటిపండు
అగ్రము బలాకలకు రత్నద్రుమై ధ
ర్మి ధనిలోక సౌఖ్యచారిత్రమయ్యె.

మృతశీవులకు బ్రజాకృతతర్పణము దయా
 దృతిని ముక్కల మందిచ్చువారు
 తేజోమయస్వాకృతింబొల్పి ప్రాదేశ
 మాత్రదేహములతో మలగువారు
 ఒక జోలి కొక్కసాంటికి పోని నిర్మత్స
 రులు పితృకర్మల రూపువారు
 అలఘుదైవతలోకములవారిలో ఘోర
 లమ్మువారికి సమీపమ్మువారు
 శ్రీ నిధాన పదచ్యుతి లేనివారు
 మధువులోపలి స్వాదుత మరగువారు
 శరమవైదికులు పితృదేవతలు కావు
 వచ్చిరిలకు మహాళయ పక్షములకు

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

కళ : కళాభిజ్ఞత

“మూర్తి”

సంధ్యాసమయాల్లో వికసించిన తామరపుష్పాలతో విరాజిల్లే నిర్మల జలపూరితసరోవరాన్ని చూచినా, శరత్కాలపు రజనీసమయాల్లో సునీల వికాల వియత్నదాన్ని శరచ్ఛంద్రుడు ప్రకాశిస్తుంటే సుధాస్లావిత మనోహర బ్రహ్మాండాన్ని చూచినా, అనంతాకాశ పథాల్లో అమితానందంతో విహరిస్తూ, ఏ అమృతగీతాన్నో గానంచేస్తూ తమ తమ గూళ్ళకు సోయే శకుంతలసంతానాన్ని చూచినా యే హృదయం రసాస్లావితం కాదు?

వస్తువిశేషాన్ని లిలకించేటప్పుడు కలిగే ఈ భావమేగసము ఈభావాన్నే, ఈ రసజ్ఞతనే కళ అని నిర్వచించవచ్చు ఈశ్వర తత్వంవలె కళనుగూడ యిదే అని నిర్వచించలేము పత్యాన్ని దేన్ని గూడా నిర్వచించుట దుస్సాధ్యము అందుకనే

“ When one Art can fully be explained by another then it is a failure ”

కళ యిదే అని నిరూపించడంగాని, దాని స్వరూపనిర్ణయం చేయటంగాని వ్యర్థప్రయత్నమని విఖ్యాతకవిచంద్రుడు రసేంద్రుడు నుడివియున్నాడు

“ It (art) is to be felt, not to be explained ”

ఇది అనుభవ యోగ్య మయిందే కాని నిరూపింప వీలులేదని వంగదేశ విఖ్యాత చిత్రకారుడు అవసేంద్రనాథ తాకూరు పలికినాడు ఒక కావ్యాన్ని వర్ణించినప్పుడుగాని, ఒక శిల్పాన్ని చూచినప్పుడుగాని “మోక్షేషు గ్రహించారు” అనిపట్టిస్తే “మో చెప్పలేని మహోత్సవం - అవ్యక్తమాధుర్యాన్ని, ఆచందాన్ని అనుభవించ గలిగే ”

మని చెప్పగలం కళయొక్క పరమావధి ఇట్టి అనిర్వచనీయమయిన రసానుభూతే అని వివిధ సంద్రదాయాల రసజ్ఞులెమి, శిల్పజ్ఞులెమి, చిత్రకారులెమి నిర్వచించారు,

“ --- the fine touch of the eye, or grace of manners or a phrase of poetry plants wings at our shoulders --- This is that haughty force of beauty which the poets praise immeasurable and bevine. ”

ఏ నయనానందమనోహర ప్రకృతిచిత్రాన్ని దర్శించినప్పుడో, యే ఉత్తమకావ్యాన్నో పఠిస్తున్నప్పుడో, యే శ్రావ్యకదం నుంచో వెలువడే అమృతగానాలాపం శ్రుతిపుటాలకు తామతున్నప్పుడో, హృదయాన్ని తట్టి మాట్లాడించే యే ఉత్తమశిల్పాన్నో చూస్తున్నప్పుడో హృదయం వక్కసాడిగా రెక్కలు కట్టుకుని యే అగాధవాతాపవనాల్లోనో సంచరిస్తున్నట్లుంటుంది ఈ గభీరరసగహాశక్తి నే అత్యశుభ్ర దివ్యసౌభాగ్యమని కవులు పాడేరని ఎమర్సన్ చెప్పేడు భావనాస్ఫూరకత్వము (suggestiveness), స్వకీయ కల్పన, రసోజ్ఞాంభణము, విశ్వజనీనత, హృదయాకర్షణము కలదే ఉత్తమకావ్యకళ హృదయాన్ని తట్టి, హృదయాన్ని మాట్లాడించి, హృదయాన్ని కరువెల్లించి, శిల్పసాహస్యాన్ని పొందింపజేసేదే ఉత్తమశిల్పకళ సాత్రానుగుణ్యంగా పద్య గద్యాకులందరి రచాన్ని ముఖబింబాల్లోనో అంగవిన్యాసాల్లోనో ప్రతిబింబింపజేయడమే ఉత్తమనాట్యకళ కళోపాసకులు తమ ఆంతరంగికానుభావాన్ని విశ్వజనీనతయే తమ కావ్యాల్లోనో, శిల్పాల్లోనో మూర్తిభవంప జేస్తారు ఉత్తమకావ్యాలేమి, శిల్పాలేమి, చిత్రాలేమి, ఆత్మానుభవ జనితాలు, అత్యోపభోగ్యాలు ఇవి జీవనాని కావలి గట్టును స్ఫురింపజేస్తాయి సూక్ష్మంగా పరిశీలిస్తే కళాభిజ్ఞులు, ద్వివిధ మార్గాలను త్రొక్కినట్లు కనుపిస్తుంది ఒకరు తమ కళాప్రాశస్త్యానికై అనుకరణానికే ప్రాధాన్యమిచ్చేరు ఇంకొకరు భావానికి ప్రాధాన్యమిచ్చేరు. మొదటిది పాశ్చాత్యకళా సాంప్రదాయాల్లో

శిల్పి : వరదా వేంకటరత్నముగారు

మద్రాస్ సూర్యప్రకాశరావు

'Fair things pass by unheeded as a threshold brook'

—Keats

చిత్రకళ మూగకళ. చిత్రకారులు మసిపూసిన మూలకర్మములు
చిత్రములు చూచినమాత్రమున సువ్యక్తములగునని భావించుట పా
రపాటు ఈ కళ తత్వము అనుభవైక వేద్యమేకాని వాయుటకును,
చదివికాని వినికాని తెలిసికొనుటకును సాధ్యముకాదు. చిత్రకళాసాం
దర్యము నాస్వాదించుటకు ఈ కళోపాసకులే సమర్థులగుచుండురు.
ఈకారణముననే ఈకళ లౌకికదృష్టికి ఇంచుక దూరమైనది చిత్రకా
రులు సాధారణముగా వక్తలు కాదు వారిలో కుంచెబట్టి కలముబట్టిన
వారు చాలిరుదు కావుననే శిల్పులు జగ మెరుగని అజ్ఞాతమూర్తులు.

శ్రీయుత వేంకటరత్నంగారు స్ఫురద్రూపులు గారు. రివ్యస్ బోవు
వారిని అకర్షింపగల తేజమును ఆయనకు లేదు వాక్పూరులును
గారు ఇక వీరిని జగ మెరుగదనిన అశ్చర్యమేమి? ఏకాంతస్థియుడగు
టచే నీయనకు ద్విత్తులసంఖ్యగూడ తక్కువే ఈయన ఆంధ్రచిత్ర
కళకు వ్యక్తిత్వమును సంపాదించిన త్రిమూర్తులలోనొకరనియు ఈయ
న యుత్తమచిత్రములు ఖండాలతరముల పొగడ్తగన్నవనియు చెప్పిన
ఈయనద్విత్తులుపైత మాశ్చర్యపడుదురు నష్టకాలమనియనవచ్చును

కళాస్పృహ యెంతగూఢము వ్యంగ్యమునయినను శిల్పి మూర్తికి మా
త్రము అది ప్రతిబింబమే ఆతని హృదయావేదన, భావోద్రేకము,
చిత్తపవృత్తి ఆతడు వరించు వర్ణములలోను అభిమానించు శోభ

లోను ప్రతిఫలించితీయను

ఈ సిద్ధాంతమునకు ప్రబలతార్కాణము శ్రీ వేంకటరత్నంగారు ప్రాయముననే ఈయన విగతకళాత్రుడు తిరిగి కళాప్రస్వేకరణము చేయలేడు. ఉన్నతకళాశిక్షణ నొందుటకు ఇంగ్లండుపోవు నవకాళమును — లభించినదానినిగూడ వదలుకొనను పిమ్మట క్రమేణ దేహదార్శ్యము సడలజొచ్చెను ఏదో అనిర్వాచ్యమైన బాధ యీయన హృదయమున స్థిరనివాస మేర్పరచుకొని ఈ శిల్పి యనంతరజీవమును విషాదచ్ఛాయావృతము చేసివైచింది ఈయన చిత్రములలో నొక వింతయైన — అర్థముకాని — కృష్ణవర్ణము అంతర్వాహినిగా ప్రవహించుచుండును లేమస్థావరించిన చిత్రములనిన ఈయనకు విక్సిలిక్రీతి.

సాధారణముగా బొమ్మలలోని శ్రీ పురుషాచలకు ఆ యా సుప్రసిద్ధచిత్రకారుల ప్రాయము, దేహపుష్టి, అంగవిన్యాసముల ననుసరించి స్వయాం మేర్పడు చుండును. శిల్పుల మహాప్రవృత్తిని బట్టికూడ ఇవి యేర్పడుటకలరు. కాని దృఢగాత్రులగు చిత్రకారుల చిత్రములలోని శ్రీ పురుషులే శరీరపుష్టి గలిగియుండురు ఆరోగ్యవంతులును స్థూలజీవులునగు శిల్పుల చిత్రములలో జీవకళ యట్టివడుచుండును వేంకటరత్నంగారు విక్సిలి దుర్బలుడు నీరసుడు ఆరోగ్యభాగ్య విసుమంతయు లేనివాడు కాని ఈ లోటును ఆయన హృదయ గాంభీర్యము, మనోదార్శ్యము కప్పివైచినవి కనుక యీయన చిత్రములలోని వ్యక్తులు మూర్తిమంతులేకాని నీరసులుకారు శ్రీలు సౌకుమార్యము ఒయ్యారము కలవారు పురుషులు దృఢాత్రులు కాక పోయినను శరీరసౌష్ఠ్యమునకు కొరతలేదు. మితిమీరిన తెలివితేటలక్షణముగు బంగారీ వంకరలు మూత్రము వీరిలో గానబడవు చిత్రకారులు భక్తులు గూడ నైయున్నకాలమున ఈ కళకు స్వర్ణయుగము సంభవించెను. వేంకటరత్నంగారి చిత్రములు పదింటి లొమ్మిది భగవద్వింబంధము లయ్యెను. 'శిఖరద్యోతను' 'గోపీమోహనుడు' 'ఉమాపరిణయము'

‘తైలాసనాథుడు’ ‘నటరాజు’ ‘దాక్షిణ్యరామ’ - ఇకన్నిట్టిపేర్లన్నీ కలవు. వీనియందీయన కరలాభువము, గుంపులు కూర్చుటలో నేర్పు, వర్ణవ్యత్యాసమండలిసొంపును ఘనీభవించినవి ఈయన శిల్పశాస్త్రపాండిత్యముచుగూర్చి కూర్చేపండితుడు తరచుగా పశ్చింసించుచుండును శిల్పమునకు నీతికి లేకమైనను సంబంధములేదని వేంకటరత్నంగారికి బాగుగ తెలియును అయినను భక్తియే ఆయన కుంచె నడిపించుచుండును.

వేంకటరత్నంగారి చిత్రములను నాలుగతరగతులుగ విభజింపవచ్చును.

౧ పౌరాణికములు ౨. దైవికములు

3 భావచిత్రములు ౪ సాధారణములు

ఇందు “పాయసవిభజనము” “ఉమాకరిణయము” “గంధర్వకావచిమోచనము” మొదలతరగతిలోను, “చతుర్ముఖబ్రహ్మ” “నటరాజు” “తైలాసనాథుడు” “గౌరీశంకరులు” “సాక్షాత్కారము” “రెండవతరగతిలోను “నిశాముఖ” “తపోభంగము” “ఆలోచన” “అభిసారిక” మూడవతరగతిలోను “పాలమునుంది” “కోతకుపోవుట” “దమయంతీకీరాతులు” నాలుగవతరగతిలోను శ్రేష్ఠమైనవి

వేంకటరత్నంగారి చిత్రములలో అలంకారము అగ్రస్థానము వహించుచున్నది చిత్రపటపఠనమునందు నేర్పరులగువారు ఈ శిల్పి జన్మచే విశ్వ బ్రాహ్మణుడని గ్రహింపవచ్చును పౌరాణికములు, భగవత్సంబంధములగు చిత్రములలో అలంకారమున కవకాశము మెండు ఈయన తనబలము నెరిగి, యీచిత్రములనే యెక్కుడుగా వ్రాయుచుండును. అంద్రచిత్రకారులలో ఈ కళావిశేషమున ఇప్పటి కీయనకు తుల్యులు లేరు

భారతీయచిత్రచరిత్ర వ్రాయునపుడు ఆ గ్రంథకర్త “శిఖరద్యయము” “తైలాసనాథుడు” “గౌదావరి స్నానఘట్టము” లను మరువకటండుగాక యని నా మనవి.

చిత్రకళాచార్యుడు కీ. శే. దామెల్ల రామారావునకు వేంకటరత్నం గారు దేహమాత్రభిన్నులయిన మిత్రుడు రామారావు ప్రాకృత్తును కళలోని సుకూముల సంపుటికరించుకొని “ఆంధ్ర” కళను సృష్టిచేసి దివంగతు డయ్యెను ఆంధ్రకళనుద్ధరించెదనని వేంకటరత్నంగారాయ నయెనుట బాసచేసెను ఆ ప్రతిపదముచెల్లించుటయే ఆయన జీవితాశ యము నేడియాశయమే “రామారాయ చిత్రకళాసంఘము” అను పే రిట రూపు దాల్చియున్నది దానికి వేంకటరత్నంగారు గౌరవాచార్యు డు. రామారాయని పేరు చిరస్థాయి నొసర్చుటయు, ఆంధ్ర చిత్రకళ నభివృద్ధిచేయుటయు నీ సంఘము ముఖ్యోద్దేశములు కళా పితామహు లగు పలువురు ఇందు సభ్యులు వారిలో వేంకటరత్నంగారి గురుత్వ మున కృపి చేసి శ్రీమతులు దిగుమర్తి బుచ్చికృష్ణమ్మ, దామెల్ల సత్యవాణి గార్లును, శ్రీయుత వై. సుబ్బారావుగారును పేరు బడసి యున్నారు.

వేంకటరత్నముగారికి భూగోళమంతయు ఈ సంఘమే ఈ సంఘభార మువహించి ౧౦ సంవత్సరములు జయప్రదముగా నడపినారు తత్ప లితముగా ఆంధ్రకళావృక్షము వ్రేళ్ళుతన్నినది. ఇపుడీయన ఒక మందిర ము నిర్మించి అందు రామారావుగారి చిత్రములను స్థాపించవలయు నని సంకల్పించినారు ఈ ఉద్యమములో తన మనోవాక్కాయార్థ ముల కేంద్రీకరించి పనిచేయుచున్నారు రామారావు గారికొక స్మృతి చిహ్న మేర్పడిననాడు వేంకటరత్నంగారు సిద్ధపాకల్పుడే యగును

ప్రస్తుతము ప్రచారమందున్న నల్లసిరాచిత్రములు సులభసాధ్యములు స్వల్పమూల్యములు గలవి ఏటిని చూచుటకే ఓపిక లేని పాఠక మ హాశయాలకు ఈ చిత్రముల మూలపురుషులగురించి యోచించుటకు ఓర్పుండుట అసంభవము. కాని సత్యకామికి తెలియదగిన విషయ మిది. వేంకటరత్నంగారే మొదట యీచిత్రములను ఆంధ్రదేశములో ప్రవేశపెట్టి ఉన్నతస్థితికి తెచ్చిరి

ఆంధ్ర చిత్రకళకు ముఖ్యులగుములు భాతువర్ణ దీక్షలేఖలేగాక స్త్రీపురుషాదుల చిత్రములలో గురియైన అంగవిస్ఫూర్తి, భంగిమములొని వయ్యారము, సుభువులుగూడనున్నవి ఈ విశేషములవరుచుకొన్న ఇప్పటి భారతీయ చిత్రకారులను ప్రేక్షమీమాంసలెక్కింపవచ్చును వీరిలో రామారావుగారు మొదటివారు రెండవస్థానము వేంకటరత్నంగారిది వీరి “అజంతారాశి” “దేవదాసి” “గోదావరీన్నానఘట్టము” అను చిత్రములు వీరి కళావిశేషమునకు పేటికలు

ఆంధ్ర చిత్రకళయందు తైలవర్ణములకంత తావులేదు రామారావుగారి కళాపాధనమును కొలదిగా మూత్రమే ఉపయోగించెను వేంకటరత్నంగారు ఇప్పుడిప్పుడే ఈరంగుల నుపయోగించుచున్నారు రెండు విశాలచిత్రములు వెలువడినవి మొదటిది “గోరీశంకరులు” ఈమధ్య నొక లలితకళాక్రదర్శనమునందు ప్రథమబహుమానమును పొందినది ఇక రెండవది “సై రంధ్ర” ఈవిషయమున ఈ శిల్పి విజయము భవిష్యత్తులో మరుగుపడియున్నది నీటిరంగులలో నున్న ప్రవీణత నూనెరంగులలో గూడ సంపాదించినయెడల వీరు సవ్యసాచియే

ముప్పదియైదేళ్లలో వేంకటరత్నంగారు శిల్పకళాపారంగతుడయినాడు ఈయన కృషి ఫలోన్ముఖమైనది వీరి భవిష్యత్కళాస్పృష్టి ఊర్ధ్వగామియై యుండునటుల జగత్పిల్పి వీరిని దీవించుగాక

ఆంధ్రజాతి మేఘవృతతారామండలము ఒకనాడు కూర్చేరంశితుడు యీ మబ్బు తెరను కొంతచీల్చి తేజఃపుంజుగు రామారావుగారిని ప్రాపంచక దృష్టికందజేసెను ఈ చుక్కజుతగాడింకను మరుగుపడియే యున్నాడు, అయిపప్పటికిని గగనవీధి నిర్మలమగు దినములు రానున్నవి లలితకళ మరల తనగౌరవ పీఠమును అధిష్ఠింపగలదు.

ప రి చ యం

నేను తెలుగుపద్యాలు వ్రాస్తున్న కవులలో విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారిది ప్రవధముత్యం. మనీ చరవకులు వీరి మొదటి స్థానమే ఇస్తారు.

మృదు పద్యాలలో ఈయన భూమిని - ఆకాశాన్ని, తెలుగునీ - సంస్కృతాన్ని ఒక్కలయతో కడం కొట్టించారు. ఏటిలో శ్రీనాథుని సీసపద్యాలను జ్ఞాపకంచేస్తూ వ్యక్తిత్వం చెడని రచన సాగింది సత్యనారాయణగారు నవకవులలో 'ప్రాచీనుడు' ఈయన పద్యాలు మహాబలిపురపు రాతి గోపురాలు.

* * *

తెలుగునాట కలంపట్టిన పోలెడుమందిలో ఒక్కొక్కడూ తానే అనన్యసామ్యప్రజ్ఞావంతుడనీ, తనకు న్యాయంగా రావలసిన కీర్తిని ఈ చచ్చు దేశం ఇయ్యకుండా ఉండనీ భావించడం పరిపాటిగా ఉన్నది కవికొండల వేంకటరావుగారుమాత్రం "నేను వ్రాసిందేదో వ్రాశాను ఇవ్వమేలే స్వీకరించండి. కష్టమేలే మానెయ్యండి" అనే మనోవైఖరిని ప్రదర్శిస్తారు. తిట్లకూ దీవనలకూ ఒకేరకం నిశ్చలత్వం వహించగల సగ్గుణం వీరినుండి చాలామంది అలవరచుకోవాలి.

వేంకటరావుగారు ఏ పత్రికకు ఎట్టి రచన పంపించాలో ఎరుగుదురు వీరికి ఇంత చక్కని గీతికను పంపించుకు మేము సగర్వవంహృష్టి వహిస్తున్నాము పొగడాలంటే ఈగీతికలో చాలా ఉన్నది. కాని...

* * *

నీవు కనుక అనే గేయం అన్నివిధాలా కొదాలి రాజారావుగారి రచన. ఇందలి గుణాలూ, దోహదూ ఇతని షష్టియములు.

రాయప్రోలుకవి కనీసం కాలక్రమంలో నైనా మొదటివాడు కాబట్టి అతణ్ణి ముందు చేర్చుంటేనో వ. సు రాయకవికి ఇందు చేర్చున్న కవులతో ఏమాత్రం సాజాత్వం ఉన్నది? మరొకొండరు కవుల గూర్చి చెప్పినట్లయితే ఇంకా ఈ గీతం సమ్మగంగా ఉంటుందేమో? ఇట్లవంటి ప్రశ్నలు తాత్కాలికంగా విస్మరిస్తాం. ఈ గీతంలో ఉత్సాహమూ, ఋణాత్వమూ ఉన్నవి అనుకరణ లేదు. ఆర్భాటం లేదు ఇందుచేత దీనితో ప్రచురణ ఇస్తున్నాము.

స మీక్ష

కావ్యావళి కవయిత్రి శ్రీమతి సోమరాజు ఇందుమతిదేవి
ప్రసిద్ధిగ్న సవ్యాంధ్రకవయిత్రులలో ఒకరైగాను ఈ శ్రీమతి కాని
కవితాత్మనో ఈమె వారికెవరినీ తీసిపోదు అయినే ఆంధ్రలోకానికి
ఈమె ఎరిచితి కిదే మొదలేమో

ఈ కావ్యావళి లో పతిభక్తి శ్రీరంగనాథస్తుతి, వేణుగోపాలశత
కము అని మూడు కావ్యాలున్నవి పతిభక్తిలోని ఐదు ఉర్ములునూ
స్వచ్ఛము అకుటిలము అయిన అంతరంగంతో మిలమిలా మెదుస్తూ
పున్నవి పూర్తిమారాత్రి బీచ్ మీద పికాడుచేస్తుంటే ఎ అనుభవం
కిలుగుతుందో ఈ కావ్యం చదివితే ఆ అనుభవం కలుగుతోంది పది
నిమిషాలలో ఐదు కెదతరంగాలు విరుచుకుపడుతున్నవి ఎంత మనో
రంగంగా వుంటుంది?— ఈ వ్యాదయం అతిగంభీరం ఈ కావ్యం అతి
సుదీర్ఘం రంగనాథస్తుతి ద్విపద— కవయిత్రికి చేయి తిరిగిన ఛందం
నలు ద్విపద లఘుచ్ఛందం ఒకే స్వరస లి శీఘ్రాచ్ఛందం కావడం
చేత త్వరగా విసుగుపుడుతుంది ద్విపద వ్రాసి నిర్వహించడం కష్టం

కావీవై జవరాలి గాంతింతువేని

భామలక్ష్మిని దెస్తు బతిమాలి రంగ

శత్యాభిభావాలు మధురంగావున్నవి వేణుగోపాలశతకం సీసపద్యా
లలో ఉంది శతకాలి సీసాలికి సంబంధం చాల పురాణమైనది శత
కాలు క వ్రాపున వ్రాోవి కాది అచ్చతచ్చడు వ్రాసి వంద ఐద
ప్పడు శతకం అంటారు కనుకనే ఏటిలో పూర్వోత్తరభావవిరోధం
పురుక్షి అనివార్యాలు దీర్ఘంగా వుండే శతకభావాలకు ఈ సేసం
మంచి అనువేత ఛందస్సు ఈమె సీసాల్లో ప్రత్యేకత లేకపోయినా
వేలవత్సం మాత్రం లేదు

ఈ మూడుకావ్యాలూ శిల్పప్రదర్శనానికి తావిచ్చేవి కావు ఆ విష
యంలో కవయిత్రి కాశలనిర్ణయం ఇప్పుడు కుదరదు అంతశ్శుద్ధి నిం
పారెప్పించడంచేత ఆ అంతఃకళిణం విశుద్ధం కావడంచేత, కైలి మనో

హారం కావడంచేత ఈ కావ్యావళి ఉపాదేయంగా వున్నది
వందపుటల గ్రంథం సుందరమైన ఆకృతి ఆకాశివారి చక్కని ముఖ
చిత్రం కావ్యభావానుభూషణంగా వున్నది వెల నాలుగణాలిళ్ళలు
కావాలిస్తే యువకవిసమితి, కలువపాముల, కృష్ణా జిల్లా
“శర్మ”

కోపదారి మొగుడు గ్రంథకర్త, లేకుమళ్ళ కామేశ్వరరావు
అయిదంకముల సాంఘిక నాటకము ౧౨ పేజీలు ప్రకాశకులు,
లేకుమళ్ళ విశ్వనాథం రాజమండ్రి వెల నాలుగణాలు
అనేకమంది కోపదారిమొగుళ్లు తమ భార్యల్ని పెట్టే బాధలుచూపి
వీటినివారణ కొక నాటకం రాయాలని గ్రంథకర్త గారు ప్రదేశించారు
కనుక ఆ ప్రదేశ్యం యెంతవరకు నెరవేరిందో చూడాలి

శంకరశాస్త్రి అనే స్కూల్ యినస్పెక్టరు చాలా ముక్కోపి అయితే
తన కోపం యెక్కడా చూపించడానికి అవకాశం లేనందున తిన్నగా
భార్యమీదనే ప్రయోగిస్తాడు కోపం రావడాని కీమీ క్రమక్రి లో
పోయినప్పటికీ తప్పుకుండా కోపం తెచ్చుకుని భార్యకు నిత్యం ప్రహ
రణలు నజరుపెట్టేవాడు ఒక్కొక్కప్పుడు ఆయన కొట్టే చెబ్బలు ఇ
రించలేక విరుచుకు పడిపోయేది ఇట్లో అత్తగారూ, బావ కొడుకు
గోపాలమూ ఆమెను ఓదార్చేవాళ్ళు కొంత కాలానికి ఆదితి పెంపా
యిడ్ ఫీవర్ వచ్చి చచ్చిపోయింది పిల్లల్ని పోషించేవాళ్ళూ, తనకు
తిండి పెట్టేవాళ్ళూ లేకపోయేసరికి శంకరశాస్త్రి బుద్ధి వస్తుంది

అయితే గ్రంథకర్త కథను యితటితో వదలి వేయలేదు చిన్న పిల్ల
లను తిరిగి మళ్ళి పెళ్ళి చేసుకోటానికి మారుగా వీరేశలింగంశాస్త్రి
తోటలో నున్న మునైయేళ్ళ ‘సవత్స’ వితంతువును పెళ్ళి చేసుకొను
టతో నాటకానికి ముగింపు తెచ్చారు యింకా నాటకంలో కథకు
యెట్టి పువయోగంలేని రుచుల సిద్ధాంతిగారు, జగన్నాథం తాతగారు
కథ యొక్క కళాబాగాన్ని వృద్ధిచెయ్యడానికి మూల్రమే తోడ్పడ్డారు

గ్రంథకర్త ఉద్దేశం నెరవేరడానికి ఒకటి రెండు అంకాలు, మూడో అంకంలోని ఒకటి రెండు రంగాలు, నాలుగో అంకంలోని ఒకటి రెండు మూడు నాలుగు అయిన రంగాలు చాలును.

మూడో అంకంలోని మూడో రంగం పూర్వకాలంలోని పెద్దవాళ్ల దెయ్యపు తిండిని గురించి, నాలుగో అంకంలో ఆరో రంగమున్నూ, అయిదో అంకంపూర్తిగాను వితంకూర్చావ్వల గురించి వ్రాశారు. ఇందువల్లనే ఈ పుస్తకం వీరేశలింగంగారి అంకితమిచ్చారనుకుంటూ కైలి చాలవరకు నిగ్గువ్వు మయినది చదివిన కొలది చదవ వలయు ననియే అనిపించును. యీవిధంగా వాడుక భాషలో సంఘం లోని లోపములు యెత్తిచూపుటకు చిన్ననాటికలు అవసరము యీ విషయంలో కామేశ్వర రావు గారు ప్రశంసాపాత్రులు

అందరును అదరింపదగిన గ్రంథము వెలకూడా అందరకు అందు బాటుగానే యున్నది

“రాజశ్రీ”

సీత క ర ము

మహామేధావులు: కర్త, గొబ్బూరి వేంకటానంద రాఘవరావుగారు
ప్రకాశకులు, తెనుగు గుడ్డి, ఎలమంచిలి, విశాఖపట్నం జిల్లా.

౧౨౦ పుటలు వెల రూపాయి

పద్యావళి చరణ చారణ చక్రవర్తి: కర్త, శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగారు
దొంగేచోటు : కళ ఆఫీస్, పితాపురము

వెల : అర రూపాయి

కర్త, కాట్లూరి శోగారాయ డిక్షితులు.

సంస్కృతంలో వ్రాయబడ్డ రాజ్యాంగతంత్రగ్రంథం.

దొంగేచోటు: యువకవిసమితి, కలవపాముల, కృష్ణా జిల్లా.

